

Responsabilitatea socială a avocatului și implicarea în problemele comunității. Perspective
Lawyer's social responsibility and involvement in community's matters. Perspectives

Avocat stagiar, *Daniela Strungariu*
în cadrul Baroului Iași
și
Arbitru judiciar în cadrul Tribunalului de Arbitraj Judiciar –
Fundatia Camera de Mediere și Arbitraj Iași

„Jur să respect și să apăr Constituția și legile țării, drepturile și libertățile omului și să exercit profesia de avocat cu cinste și demnitate. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”

*În această manieră debutează exercitarea profesiei de avocat. Este de neconceput a practica avocatura fără pasiune, având în vedere complexitatea și dificultățile întâmpinate în mod constant. Pasiunea, în acest cadru, înglobează un amalgam de trăsături, abilități și trăiri. Toate acestea fuzionează în jurul **oamenilor**. Spiritul justițiar ne îndeamnă la a acționa în **interesul comunității** nu doar în virtutea unui contract de asistență juridică, ci, mai ales, prin prisma **conștiinței**.*

*În **România**, valențele profesiei beneficiază de o reglementare autonomă de peste două decenii. Astfel, prin Hotărârea Congresului avocaților din 1999, avocații români și-au însușit integral Codul Deontologic al avocatului European, ca fiind și **Codul Deontologic al avocatului roman(...)**¹ **Virtuți** indispensabile tagmei, precum: Cinstea, Probitatea, Loialitatea, Dedicția și Veracitatea au fost aduse, astfel, la rang de norme. Fiecare profesie ori meserie implică o anumita responsabilitate socială, însă, cea care vizează avocatul, este una aparte. Suntem liantul între Justiție și justițiabili, dar și între generații. **Evoluția societății** depinde într-o mare măsură de implicarea avocaților, iar **educația** este unicul instrument spre ascensiune. Avem îndatorirea morală de a contribui, alături de alte instituții, precum Familia, Școala și Biserica, la emanciparea, cultivarea, educarea și spirjinirea oamenilor. Toleranța și comunicarea eficientă reprezintă atuuri ale avocatului care îndeamnă la restabilirea ordinii sociale și prin apelarea la*

¹ Gh. Florea, Codul de conduită, etică și deontologie al avocatului roman. Necesitatea elaborării tezelor prealabile, articol publicat la 01 noiembrie 2016 pe www.unbr.ro ;

*metodele alternative de soluționare a diferendelor: medierea, arbitrajul, concilierea. La originile profesiei, în Grecia Antică, avocatul se identifica cu un orator. Plecând de la această premisă, adaptată contemporaneității, putem afirma cu certitudine că **avocatul** redă vocile care nu se pot face auzite.*

“I swear to respect and defend the Constitution and the laws of the country, human rights and freedoms and to practice the profession of lawyer with honor and dignity. May God help me!”

*In this way the practice of the legal profession begins. It is inconceivable to practice law without passion, given the complexity and difficulties which are constantly encountered. Passion, in this context, encompasses an amalgam of traits, abilities and feelings. All these merge around **people**. The spirit of justice urges us to act in the **interest of the community**, not only when it comes to a legal aid contract, but, especially, considering **consciousness**.*

*In **Romania**, the values of the profession have an autonomous regulation of over two decades. Thus, by the Decision of the Congress of Lawyers from 1999, the Romanian lawyers have fully assimilated the Deontological Code of the european lawyer, as well as the **Deontological Code of the romanian lawyer**(...)². **Virtues** indispensable to the tagma, such as: Honesty, Probity, Loyalty, Dedication and Truthfulness were thus brought to the rank of rules. Each profession or occupation involves a certain social responsibility, but the one which aims the lawyer is a special one. We are the link between Justice and litigants, but also between generations. The **evolution of society** highly depends on the involvement of lawyers, and **education** is the only tool for ascension. We have a moral duty to contribute, along with other institutions, such as the Family, the School and the Church, to the emancipation, cultivation, education and support of the people. Tolerance and effective communication are advantages of the lawyer, which urge to restoration of social order also by using the **alternative methods of dispute resolution**: mediation, arbitration, conciliation. At the origins of the profession, in Ancient Greece, the lawyer was identified with an orator. Starting from this premise, adapted to contemporaneity, we can state with certainty that the **lawyer** reproduces voices that cannot be heard.*

² Gh. Florea, The Romanian lawyer's code of conduct, ethics and deontology. The need to develop preliminary theses, article published on 1st November 2016 on www.unbr.ro;

Capitolul I. Considerații teoretice cu privire la etică

Etica este una dintre principalele ramuri ale filosofiei care vizează cercetarea problemelor de ordin moral, oferind o disociere între ceea ce este Bine și ceea ce este Rău, în așa manieră încât să știm cum trebuie să ne comportăm adecvat.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea provine din grecescul *ethos* care înseamnă datină, obicei. Ca denumire a unei discipline filosofice, conceptul de "etică" a fost prima dată folosit de Aristotel. Prin acesta, Aristotel intenționa să denumească ansamblul de obiceiuri și tradiții omenești. Important de reținut este că etica fusese deja mutată în centrul discuțiilor filosofice odată cu apariția lui Socrate.³

Termenii *etică* și *obișnuință* au fost asociați de către Aristotel, punând în evidență latura practică a științei filosofice, prin care scopul învățării eticii este acela de a-i face pe oameni mai virtuoși. Într-o viziune contemporană, Curtis și Manning (2003) arată că pentru Aristotel *ethosul* înseamnă tocmai ceea ce în prezent numim **caracter**, virtute morală. Echivalentul latin al grecescului *ethos* se regăsește în termenul englezesc *moral*. În concepția modernă despre etică este pusă în evidență dualitatea *character-comportament*; astfel, în opinia lui Northaus, „teoriile etice pot fi gândite din perspectiva a două mari domenii: teorii cu privire la conduită și teorii cu privire la caracter. Cu toate acestea, este foarte dificil de definit comportamentul etic al unui individ, deoarece caracterul său este greu de modelat și va influența comportamentul, iar anumite elemente ale comportamentului se vor întipări în caracter. În aceeași notă, autorul definește teoria etică drept „un sistem de reguli sau principii care ne ghidează în luarea deciziilor cu privire la ceea ce este corect sau greșit, bine sau rău într-o anumită situație. Ea oferă o bază pentru înțelegerea conceptului de ființă umană, morală și decentă.”⁴

Capitolul II. Responsabilitatea socială a avocatului

Topicul suscită atenția auditorului de o lungă perioadă de timp. Responsabilitatea socială a avocatului include un spectru larg de problematice care necesită a fi constant dezbătute. Această

³ A se vedea în acest sens articolul intitulat "Etica" publicat pe următoarea pagina web: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Etic%C4%83>.

⁴ C. Iașu, D.-T. Agheorghiesei, O. Gavrilovici, A. Prodan, Calitatea în educație prin responsabilitatea socială și etică profesională în activitatea de predare și evaluare, Ed. Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2018, p. 89.

conduită cunoaște o latură dinamică prin raportare la schimbările societății. Lucrarea de față, bineînțeles că nu poate fi exhaustivă, însă, dorește a evidenția anumite perspective. Pornind de la premisele responsabilității sociale sus-evidențiate, respectiv deontologia și, mai ales, *etica*, avocatul își asumă, implicit, și un rol esențial în comunitate, prin implicarea în nevoile acesteia. Problema principală a unei societăți este reprezentată de **lipsa de educație**. Aceasta este și cauza primordială a săvârșirii infracțiunilor. Totodată, nivelul de trai al unei comunități este direct proporțional cu gradul de analfabetism al locuitorilor.

Profesia de avocat implică *sine qua non* o perpetuă conlucrare cu alte profesii, cât și cu instituții și autorități publice. Drepturile fundamentale și interesele legale ale cetățenilor nu se promovează și apără doar fiind sub egida vreunui litigiu. Acestea necesită în mod imperativ protecție, mai ales prin ieșirea din starea de pasivitate, respectiv, prin acțiune vizavi de necesitățile oamenilor. Exemple concrete de astfel de ingerințe în sfera legitimității persoanelor și pentru care trebuie găsite soluții practice, constau în: *practicarea cerșetoriei și a prostituției*.

Codul penal de la 1968 incrimina cerșetoria prin prevederea acesteia în dispozițiile articolului 326. Astfel, întrunea elementele constitutive ale infracțiunii de cerșetorie fapta cu caracter de obișnuință a unei persoane apte de muncă, de a apela la mila publicului cerând ajutor material. Pedepșa prevăzută era închisoarea de la o lună la 3 ani.

În legislația actuală, cerșetoria a fost dezincriminată, având natura juridică a unei contravenții prin prisma Legii nr. 61 din 27 septembrie 1991 (*republicată*) pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice. Cu toate acestea, este important de reținut faptul că noua reglementare penală ofera la articolul 182, înțelesul noțiunii de *exploatare a unei persoane*, care, la litera d) include și *obligarea la practicarea cerșetoriei*. Astfel, sunt incriminate două infracțiuni distincte, la articolele 214 și 215 Cod penal, respectiv *Exploatarea cerșetoriei și Folosirea unui minor în scop de cerșetorie*.

În mod similar, prostituția a tranzitat itinerariul cerșetoriei. De la infracțiune autonomă, sub egida vechii reglementări în dispozițiile articolului 328, la contravenție, dar cu o incriminare distinctă regăsită la articolul 216¹ Cod penal, sub denumirea *Folosirea prostituției infantile*.

Fenomenele practicării cerșetoriei și a prostituției sunt des întâlnite în statele slab dezvoltate. Cauzele acestora sunt multiple: de la șomaj, lipsa de venituri la bătrânețe, incapacitatea de a munci cauzată de un handicap, *lene*, sau (rareori) refuzul de a primi ajutor social. La originea tuturor acestor aspecte rezistă **lipsa de educație**. Cel mai adesea, astfel de practicanți, au, cel mult,

studii gimnaziale. La conduita ilicită concură mediul familial și anturajul extrem de precare. Din acest punct de vedere, inevitabil se ridică și problematica discriminării rasiale. Opinia majoritară susține că una dintre cauzele *antițigănistului* este faptul că unii romi practică cerșitul, fenomen ce s-a extins masiv în Europa și care a generat o serie de consecințe defavorabile țării noastre, precum antipatia generalizată. Tot în aceeași ordine de idei, se pot observa discrepanțele mari între categoriile sociale, provocate, în mod corespunzător, de lipsa educației.

La nivel normativ, Constituția României garantează dreptul la informație (art. 31), dreptul la învățătură (art. 32) și accesul la cultură (art. 33), însă, în practică, pentru unii copii acestea reprezintă deziderate excesive și chiar, utopii, prin prisma responsabilităților ce îi maturizează precoce. Astfel, “oamenii justiției” vin să îndemne la cultivare și educare continue, și, mai ales, la găsirea și oferirea pârghiilor pentru concretizarea acestora.

Capitolul III. Metodele alternative de soluționare a litigiilor (ADR)

O altă perspectivă a responsabilității sociale a avocatului rezidă și în implicarea în procesul de optimizare a funcționării circuitului juridic *in extenso*. Soluția viabilă pentru funcționarea optimă a întregului ciclu generat de efectul degrevării activității instanțelor judecătorești, respectiv: celeritatea proceselor, asigurarea eficientă a respectării drepturilor și libertăților fundamentale, judecarea cauzelor în termen optim și previzibil, alinierea la exigențele și standardele europene, constă în remanierea percepției justițiabilului referitor la apelarea la metodele alternative de soluționare a litigiilor (cunoscute sub acronimul ADR - *Alternative Dispute Resolution*).

În acest sens, datoria “oamenilor justiției” este de a crea o constanță în a informa și îndruma cetățenii cu privire la utilitatea metodelor alternative de soluționare a diferendelor.

La nivel legislativ dispunem de toate pârghiile necesare. Astfel, articolul 2, alineatul (1³) din Legea nr. 192/2006 din 16 mai 2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, actualizată, prevede: “*Efectuarea procedurii de informare asupra avantajelor medierii poate fi realizată de către judecător, procuror, consilier juridic, avocat, notar, caz în care aceasta se atestă în scris.*”

În România, medierea, arbitrajul și concilierea, reprezentând principalele sisteme ADR care pot fi întâlnite în Uniunea Europeană, sunt prea puțin perceptibile de către justițiabili. Aceste metode sunt cel mai des uzitate în cadrul raporturilor dintre profesioniști ori în cadrul unui sindicat, având în vedere negocierile colective. Desigur că situațiile sunt exemplificative, dar este suficient să observăm o statistică sau un raport anual al unui Tribunal de arbitraj din care vom sesiza numărul redus de dosare arbitrale pentru a sesiza discrepanța vizavi de numărul de dosare de pe rolul instanțelor judecătorești. În acest context, activitatea unei instanțe de drept comun este “sufocată” și dacă este să notăm și deficitul de personal din cadrul unor instanțe, cu precădere celor inferioare, întrucât, arareri schema de personal este completă, se poate conchide cu certitudine că volumul de muncă depășește cu mult ceea ce a vizat legiuitorul român prin edictarea principiului fundamental care stă la baza unui proces, respectiv: soluționarea într-un termen optim și previzibil.

De multe ori acțiunile în instanță sunt demarate de o anumită categorie de justițiabili, care nu au calitatea de profesionist ori având alt statut similar. Avem în vedere persoanele care nu au acces nemijlocit la informații de asemenea amploare și/sau care nu au pregătirea necesară de a pricepe funcționarea metodelor alternative viabile pentru soluționarea diferendelor. Este unanim cunoscut faptul că o bună parte dintre dosarele *pendinte* de pe rolul instanțelor judecătorești pot fi soluționate într-un interval scurt de timp.

Rezolvarea pe cale amiabilă a conflictelor antrenează o *disciplinare* aparte, un grad înalt de civilizare a cetățeanului, o optică împăciuitoare în raporturile de *conviețuire socială*. La polul opus, supunerea diferendelor spre soluționare instanțelor judecătorești statale, creează, de cele mai multe ori, premisele unor raporturi tensionate, stări ce se amplifică pe parcursul desfășurării unui proces. În acest sens vizăm cu predilecție raporturile de vecinătate și cele de familie și, *in extenso*, raporturile de conviețuire socială. Ori, pentru funcționarea optimă *à la longue* a unei comunități, indiferent care ar fi aceasta, este imperios necesară abordarea unui tipar de comportament cu valențe precum: toleranță, diplomație, bună-credință (*bona fides*).

Încorsetarea instanțelor statale prin suprasolicitarea cu numărul mare de dosare conduce, în mod inevitabil, la trenarea judecății cauzelor și, în mod implicit, la descurajarea justițiabililor în ceea ce privește încrederea lor vizavi de eficiența *sistemului judiciar*. Reiterând, este și de datoria avocatului de a încerca remanierea percepției justițiabililor prin oferirea unei îndrumări eficiente și către soluționarea pe cale alternativă a conflictelor generate în variile raporturi juridice.

Capitolul IV. Concluzii

Roba de avocat este veșmântul care îndeamnă la respectarea eticii și deontologiei profesionale prin prisma unei conștiințe responsabilizate. În mod generic, responsabilitatea socială pune sub semnul echivalenței *morală* cu *characterul*. Pionier al justiției, avocatul exercită un mandat neîntrerupt în promovarea și apărarea drepturilor fundamentale și intereselor legitime ale cetățenilor. Astfel, implicarea în problemele comunității a avocatului necesită cu precădere focusarea atenției și spre *educație*, ca fundament a unei societăți trainice, cât și spre *metode alternative de soluționare a disputelor*, ca liant în optimizarea actului de justiție.